

Barne-, og likestillings- og inkluderingsdepartement - Invitasjon til høring - NOU 2011:20 Ungdom, makt og medvirkning

Skolens demokratioppdrag

Innføring av et nytt demokratifag i grunnskolen

Utvalget foreslår at det innføres et nytt og bredere demokratifag i grunnskolen til å ivareta en del av innholdet i det tidligere elevrådsfaget som er foreslått avviklet i St.mld. 22 (2010-2011) *Motivasjon – mestring – muligheter*. Elevrådsfaget i grunnskolen inneholdt blant annet praktisk trening i demokratisk deltagelse. Utvalget henviser også til en rekke ulik forskning som sier at det er kunnskap om demokratideltagelse som mangler i skolen i dag. Derfor kan det synes som en god ide å opprette et nytt og bredere demokratifag. Nord-Trøndelag Fylkeskommune (NTFK) støtter ikke dette forslaget, og mener man må se på muligheter for å integrere mer demokratiforståelse og kunnskap om medborgerskap i eksisterende fag, slik som Utdanningsdirektoratet foreslår.

I skolen i dag er demokratiforståelse et viktig prinsipp. Fag som samfunnslære og religion og etikk ivaretar til en viss grad deler av dette. Det er ikke gjort i en håndvending å opprette et nytt fag. Læreplaner, læremidler og kompetanse er noe som må opparbeides, og hva skal det gå på bekostning av? Å implementere demokratiforståelse og kunnskap om medborgerskap i allerede eksisterende fag er en bedre løsning enn å starte opp noe nytt. Det synes også unødvendig å skille ”demokratiets teori og praksis” ad i ulike fag. En slik videreutvikling av eksisterende

Nord-Trøndelag fylkeskommune

Orgenhet:

Administrasjonsavdelingen

Postadresse:

Postboks 2560

7735 STEINKJER

Besøksadresse:

Seilmakergata 2

7735 STEINKJER

Org.nr.:

938 967 091

Telefon:

+47 74 11 10 00

Bankkonto:

4410.06.00290

E-postadresse:

postmottak@ntfk.no

Internet:

www.ntfk.no

fag burde ikke kun begrenses til grunnskole, men også implementeres i videregående opplæring.

Digitalt medborgerskap som omtales i kapittel 7 bør også implementeres i eksisterende fag som norsk, samfunnslære og religion og etikk.

Skolevalg

Utvalgets forslag om å gjøre skolevalgene obligatorisk i videregående opplæring er et godt forslag, og er riktig ut i fra den høye oppslutningen fra elevene. Vi har gode erfaringer med skolevalg, valgdebatter og valgtorg i Nord-Trøndelag. Det er positivt at også ungdomsskoleelevene får mulighet til å delta. Ungdomsskolene bør oppfordres til å delta.

Elevgrupperåd

Utvalgets forslag om å utrede lovfesting av elevgrupperåd støttes fullt ut. Den gamle ordningen "klassens time" falt ut av forskriften når klassebegrepet forsvant. I dag er det svært varierende om hvorvidt klassen/gruppa får muligheten til å bruke undervisningstida til å diskutere saker de er opptatt av med sin elevrådsrepresentant.

Dette er noe som tidligere har vært forskriftsfestet. Klassens time er en forutsetning for et godt elevdemokrati på skolen, der elevrådsrepresentanten får diskutere saker med sine medlever, samt få innspill til saker. Vi ser derfor ikke at en egen utredning om hvorvidt dette skal lovfestes eller ikke er nødvendig.

Forskriftsfesting av rett til elevrådsmidler

Forslaget om forskriftsfesting av elevrådsmidler støttes. Det bør også forskriftsfestes et beløp, gjerne ut fra elevtall. Det er stor forskjell mellom skolene både i aktivitetsnivå og midler til disposisjon, og til en viss grad er det slik at det ene forutsetter det andre.

En forskriftsfesting av elevrådsmidler bør følges av noen enkle retningslinjer over hva pengene kan brukes til og ikke. Øremerkede elevrådsmidler bør for eksempel ikke kunne brukes til å dekke lønnskostnader.

Kompetanseheving for kontaktlærer for elevråd

Kontaktlærerne for elevrådene er en viktig støttespiller og ressurs for elevrådene. En dyktig lærer som bistår og tilrettelegger for et aktivt elevråd gir resultater i form av aktive elevråd. Kontaktlærerne er ofte alene om å ha en slik rolle på sin skole, og har dermed et minimalt nettverk. Felles kompetanseheving for kontaktlærere for elevråd vil gi både økt kompetanse og økt nettverk der man kommer i kontakt med andre i samme rolle. Forslaget støttes.

Forsøksprosjekt med regionale lærlingeråd

I dag har man få arenaer der lærlinger påvirker den videregående opplæringen. De har varierende representasjon i bedriftene sine, ofte med bakgrunn i varierende kunnskaper om rettighetene til representasjon, både hos lærling og bedrift. Opplæringskontorene har lærlingerepresentasjon i sine styrever.

I dag skal lærlinger være representerte i fylkets yrkesopplæringsnemnd, men denne representanten skal "oppnevnes av et organ som representerer elever og lærlinger". Dette betyr at det er Elevorganisasjonen som oppnevner representanter. Disse er ikke alltid lærlinger eller elever på yrkesfaglig opplæring i det hele tatt.

NTFK mener det absolutt bør prøves ut en ordning med regionale lærlingeråd og at disse bør ha en eller annen tilknytning til yrkesopplæringsnemndene.

Åpen skole

Det er et viktig prinsipp at skolen oppleves som og er en åpen arena. NTFK er imidlertid veldig klar på at det må skilles mellom det å åpne for og oppfordre til å invitere eksterne aktører inn i undervisninga, og det å ha fri tilgang for ulike aktører på skolens område. Det bør ikke slippes opp for at hvem som helst kan oppholde seg på skolens område for profilere seg selv og promotere sitt budskap. Skolen er også elevenes "arbeidsplass", og de bør få bestemme hva de ønsker å utsettes for i sin arbeidshverdag.

Fravær i videregående opplæring

Utvalgets forslag om å utvide antall fraværsdager til 20 dager støttes. Samtidig må det tas tak i den varierende praksisen på området, og gis klare retningslinjer for føring av fravær. I Elevundersøkelsen trekkes det frem at elevene er misfornøyde med at håndhevingen av regler i skolen praktiseres ulikt fra lærer til lærer. Dette gjelder også fravær.

Tillitsverv og lignende kan gi grunnlag for alternative arbeidskrav i relevante fag

Her er det snakk om tilpasset opplæring for elever som allerede er lovfestet i Opplæringslova, § 1-3. Det er varierende praksis på området når det kommer til elever med behov for tilpasset opplæring på grunn av fravær. Vi er positive til at dette løftes frem i økt grad.

Organisasjonskanalen

Det kan for mange frivillige organisasjoner være utfordrende å rekruttere ungdom med minoritetsbakgrunn. Det finnes også mang ungdom som faller utenfor organisasjonslivet grunnet familiære årsak. NTFK synes derfor det er en god idé at det etableres et statlig tilskudd og tiltak rundt dette som kan være med å jevne ut forskjellene på deltakelse i organisasjonslivet.

NTFK er i utgangspunktet positive til etablering av lokale samarbeidsråd, men ungdomsmedvirkning må ikke organiseres i hjel. Det finnes mange kommuner rundt i landet som for eksempel har under 1000 innbyggere og heller ikke har en videregående skole, slik at ungdom på vgs. bor borte på hybel. For disse kommunene vil det være utfordrende nok å klare å få til et velfungerende ungdomsråd om de ikke også må etablere et samarbeidsråd. Det er bra at føringer på dette blir gitt, men det må ikke bli et krav (lovpålagt) om etablering av samarbeidsråd.

Myndighetsinitierte ordninger for medvirkninger

Etter å ha kjørt et 3-årig interregprosjekt kalt "Rondell" ser vi hvor viktig det er at de voksne veilederne fungerer, det er tross alt de som sikrer kontinuiteten i arbeidet i et Ungdomsråd. "Rondell" gikk ut på å gi ungdomsarbeidere kompetanseheving og et nettverk for å kunne utføre sitt arbeid på en god måte. En veileder bør være både en sekretær, motivator, organisator og informant, med mer. NTFK etterlyser nasjonale føringer på det med kompetanseheving av de voksne veilederne.

NTFK tar det som en tillitserklæring at det ønskes å få til en forsøksordning på gjennomføring av regionale Ungdomskonferanser etter mal fra Nord-Trøndelag. NTFK står mer enn gjerne til disposisjon for eventuelle utvalgte pilotfylker i arbeidet med planlegging av disse. Det er fint for NTFK å kunne få mulighet til erfaringsutveksling med andre fylker slik at vår egen Ungdomskonferanse og oppfølging av resultatene både administrativt og politisk kan bli enda bedre. Forslag om etablering av ekspertmøter støttes fullt ut. Lokale og regionale ungdomsråd etc. har ikke alltid den rette fagkompetansen og da kan ekspertmøter være et godt supplement til disse.

Valgkanalen

Fylkeskommunen ser med bekymring på den lave valgdeltakelsen blant førstegangsvelgere (18-21 åringene). Det er også bekymringsfullt at valgdeltakelse har blitt stadig mer skjevfordelt i forhold til sosial og økonomisk status. Skal folkestyrets legitimitet opprettholdes er det en forutsetning at man sikrer valgdeltakelse fra alle samfunnslag.

NTFK er enige med utvalget i at det nok ikke finnes noen enkle og raske løsninger på disse problemene, og at det må utarbeides en strategi for å bygge opp om unges engasjement og deltakelse i vid forstand. Vi er enige i at skolen vil ha en sentral rolle i dette arbeidet.

Å senke stemmerettsalderen har vært forsøkt og diskutert som ett tiltak for å øke valgdeltakelsen blant unge. Dette er et komplekst spørsmål, noe som også kommer til uttrykk gjennom at utvalgets medlemmer har samlet seg om tre ulike standpunkt i forhold til dette spørsmålet.

Det er mye som tyder på at det ikke er en etterspørsel blant unge for å få senket stemmerettsalderen. Som et enkelttiltak vil senking av stemmerettsalder derfor sannsynligvis ikke føre til et økende engasjement og valgdeltakelse blant unge. NTFK mener likevel det er behov for å se nærmere på en evt. senking av stemmerettsalder som ett tiltak for å øke engasjement og valgdeltakelse blant unge.

Digitalt medborgerskap og personvern i nye medier

Dagens barn og unge vokser opp i en digital verden hvor datamaskin og mobil ikke er ukjente verktøy. Det er derfor viktig at de i et tidlig stadium får innføring i bruken av sosiale medier, med spesielt fokus på makt, bruk og misbruk. NTFK er positive til at dette integreres i demokratiopplæringen, men det bør ikke begrenses til et enkelt fag. Man bør se det som en helhet i opplæringen, og at det da integreres i relevante fag i skolen. Det må tilrettelegges og videreføres gjennom hele skolegangen, ikke bare i grunnskolen men også i videregående opplæring.

Støtte til forskning – tjenesten slettmeg.no bør videreføres

Utvalget nevner at det blir forsket mye på unges bruk av sosiale medier, men at kunnskapen om digitalt medborgerskap fortsatt er begrenset. De foreslår at det gis støtte til forskning om hvordan sosiale medier påvirker samfunnsengasjement, deltakelse og hvilken makt man får gjennom bruken av de sosiale mediene. NTFK støtter forslaget.

Slettmeg.no er en viktig, og den eneste synlige instansen som gir råd og veiledning til de som opplever at personvernet blir krenket på Internett. Her får man hjelp til å slette egne profiler og fjerne bilder. NTFK er positive til at slettmeg.no videreføres og også får egen post på statsbudsjettet.

NTFK støtter også utvalgets forslag om at Datatilsynet, Forbrukerrådet og Teknologirådet må stille krav til netttaktører om brukervennlige personverninnstillinger, som gjør det enkelt for brukerne å beskytte sitt personvern i sosiale medier.

Skolen må gi opplæring i personvern

NTFK mener det er viktig at opplæring i personvern blir en del av undervisningen, og dette går hånd i hånd med opplæring i digital medborgerkompetanse. Personvern bør også her integreres i relevante fag, og ikke bare begrenses til et spesielt fag. Som et ledd i forslaget om innføring av et nytt demokratifag nevner utvalget at det bør undersøkes om det er et behov for kompetanseheving blant lærere på dette området. Dette bør gjennomføres uavhengig av om faget innføres eller ikke. I dagens digitale verden befinner lærere og elever seg i to totalt ulike verdener hva kompetanse om sosiale medier angår. Opplæring i nettvett, personvern, rettigheter og lovverk, samt muligheter disse plattformene gir innen medborgerskap og demokrati, bør få en større plass i dagens skole.

Unge under offentlig omsorg

NTFK er enige med utvalget i at barn og ungdom under offentlig omsorg er en særlig utsatt gruppe, der det er svært viktig at medvirkning sikres på en god måte. Utvalgets bruk av Barnevernpanelets rapport er bra, det er viktig at man utnytter den kompetansen som opparbeides i løpet av ulike arbeider som omhandler tilgrensende temaer.

NTFK støtter utvalgets forslag tilknyttet temaet unge under offentlig omsorg. I tillegg bør man se på muligheter for å bedre informere barn og unge under offentlig omsorg om deres rettigheter og muligheter. Barn og unge som er under offentlig omsorg er i en svært sårbar situasjon. Informasjon om rettigheter og muligheter til medvirkning må gjøres lett tilgjengelig. Det samme gjelder for informasjon om støttepersoner som kan kontaktes og som kan bistå ved manglende medvirkning eller brudd på andre rettigheter.